

УДК 327.56 (4-672ЄС):913

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2786-5118/2022-39-4>

УЧАСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У ВРЕГУЛЮВАННІ КОНФЛІКТІВ НА ТЕРИТОРІЇ КРАЇН СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Скрипник Олена Миколаївна,

кандидат історичних наук,

доцент кафедри всесвітньої історії

та методик навчання

*Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини*

olena-skripnik@meta.ua

orcid.org/0000-0003-1904-3468

У статті проаналізовано процес формування Спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу та визначено основні фактори у формуванні Спільної політики безпеки та оборони. Охарактеризовано розвиток глобальних миротворчих намірів Європейського Союзу, які були спрямовані на створення системи попередження конфліктів та запобігання їм. Основну увагу приділено дослідженню поширення дії Спільної політики безпеки та оборони на країни Східного партнерства. **Метою статті** є дослідження участі Європейського Союзу у врегулюванні конфліктів у країнах Східного партнерства.

У роботі використані такі **методи дослідження**, як аналіз історичних подій, порівняння та синтез.

Результати дослідження. Формування Спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу відбувалося з метою посилення зовнішньополітичних інструментів Європейського Союзу в розвитку військових і цивільних можливостей управління кризами. Запровадження Європейської політики сусідства та виокремлення її східного напрямку в ініціативу «Східне партнерство» сформувало нову систему відносин між Європейським Союзом та країнами, які ввійшли до цієї ініціативи. Перед Європейським Союзом постала необхідність визначення його ролі щодо конфліктів на території країн Східного партнерства.

Висновки. Формування Спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу сприяло посиленню інституційної спроможності Європейського Союзу брати активну участь у врегулюванні конфліктів у регіоні Східного партнерства. Східне партнерство було спрямоване на досягнення стабільності у країнах-партнерах, проте безпековий компонент, який пропонувався Європейським Союзом, не дав змогу розраховувати на формування ефективної противаги російським зазіханням на національні інтереси й суверенітет країн Східного партнерства. У врегулюванні конфліктів на території країн Східного партнерства Європейський Союз постає не як політичний актор із чітким планом розв'язання конфлікту, а скоріше як надавач гуманітарної і фінансової допомоги цим країнам. Зокрема, він створив Моніторингову місію у Грузії та Консультативну місію в Україні. Попри певні позитивні результати у врегулюванні конфліктів, дії Європейського Союзу не змогли принести мир у Східну Європу й на Південний Кавказ та забезпечити постконфліктну стабілізацію.

Ключові слова: Європейський Союз, Східне партнерство, конфлікт, Україна, Молдова, Грузія, Вірменія, Азербайджан.

PARTICIPATION OF THE EUROPEAN UNION IN SETTLEMENT OF CONFLICTS ON THE TERRITORY OF THE EASTERN PARTNERSHIP COUNTRIES

Skrypnyk Olena Mykolayivna,

Candidate of Historical Sciences,

*Associate Professor at the Department of World History
and Methods of Teaching*

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,

olena-skripnik@meta.ua

orcid.org/0000-0003-1904-3468

The article analyzes the process of formation of the Common Foreign and Security Policy of the European Union and identifies the main factors in the formation of the Common Security and Defense Policy. The development of the European Union's global peacemaking intentions, which were aimed at creating a system of conflict prevention and prevention, is characterized. The main attention is paid to the study of the spread of the Common Security and Defense Policy to the countries of the Eastern Partnership. The **purpose of the article** is to study the participation of the European Union in the settlement of conflicts in the countries of the Eastern Partnership.

The work uses such research methods as analysis of historical events, comparison and synthesis.

The results of the study. The formation of the Common Foreign and Security Policy of the European Union took place with the aim of strengthening the foreign policy instruments of the European Union in the development of military and civilian crisis management capabilities. The introduction of the European Neighborhood Policy and the separation of its eastern direction into the “Eastern Partnership” initiative formed a new system of relations between the European Union and the countries that joined this initiative. The European Union faced the need to determine its role in conflicts on the territory of the Eastern Partnership countries.

Conclusions. The formation of the Common Foreign and Security Policy of the European Union contributed to the strengthening of the institutional capacity of the European Union to take an active part in the settlement of conflicts in the Eastern Partnership region. The Eastern Partnership was aimed at achieving stability in the partner countries, however, the security component offered by the European Union did not make it possible to count on the formation of an effective counterweight to Russian encroachments on the national interests and sovereignty of the Eastern Partnership countries. In the settlement of conflicts on the territory of the Eastern Partnership countries, the European Union appears not as a political actor with a clear plan to resolve the conflict, but rather as a provider of humanitarian and financial aid to these countries. In particular, he created the Monitoring Mission in Georgia and the Advisory Mission in Ukraine. Despite certain positive results in the settlement of conflicts, the actions of the European Union could not bring peace to Eastern Europe and the South Caucasus and ensure post-conflict stabilization.

Key words: European Union, Eastern Partnership, conflict, Ukraine, Moldova, Georgia, Armenia, Azerbaijan.

1. Вступ

Запровадження ініціативи «Східне партнерство» поглибило відносини Європейського Союзу з Україною, Вірменією, Азербайджаном, Білоруссю, Грузією та Молдовою. Східне партнерство було спрямоване на досягнення стабільності у країнах-партнерах, проте саме стабільності в цьому регіоні наразі немає. Грузія, Молдова, Азербайджан і Вірменія втягнуті в різні територіальні конфлікти, а Україна у стані війни з Росією. Білорусь із 2020 р. взагалі втратила свій імідж оплоту стабільності.

Загрози територіальній цілісності країн Східного партнерства стали справжнім викликом Спільній зовнішній та безпековій політиці Європейського Союзу, адже вони впливають також на стабільність і безпеку всієї Європи. Погіршення безпекового середовища у країнах Східної Європи та Південного Кавказу стало однією з причин перегляду Європейським Союзом (далі – ЄС) меж відносин із державами цього регіону, а з початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну Європейський Союз потребує посилення співробітництва в межах Спільної зовнішньої та безпекової політики та розроблення нових гарантій безпеки.

Метою статті є дослідження участі Європейського Союзу у врегулюванні конфліктів у країнах Східного партнерства, а саме аналіз політики ЄС щодо врегулювання конфліктів у регіоні Південного Кавказу та визначення участі ЄС у врегулюванні конфлікту в Молдові та Україні.

У роботі використані такі методи дослідження, як аналіз історичних подій, порівняння та синтез.

2. Формування Спільної зовнішньої та безпекової політики (Common Foreign and Security Policy (CFSP))

Історично інтеграція європейських країн була насамперед економічною, навіть у період «холодної війни» країни Західної Європи не виробили спільної стратегії стосовно політики безпеки й оборони. Проте поступово європейська

спільнота переходить від Європейської політичної співпраці, яка координувала зовнішню політику країн-членів із 1970 р., до формування Спільної зовнішньої та безпекової політики.

Європейська політична співпраця полягала у виробленні єдиного узгодженого європейського підходу в міжнародних справах для всіх країн-членів та стала дієвим інструментом на шляху до європейської єдності (European Communities, 1988: 5).

Формування зовнішньої політики Європейських Співтовариств мало ключове значення для подальшого поглиблення інтеграції та надання Європейським Співтовариством вагомої ролі на міжнародній арені з метою їх впливу на вирішення важливих міжнародних питань. Досить гостро поставало питання необхідності делегування державами-членами частини своїх суверенних прав наднаціональним інституціям. Тому проблема співвідношення наднаціональності та суверенітету завжди була найбільш гострою на всіх етапах розвитку європейського інтеграційного процесу. Держави-члени намагалися вибрати таку форму співробітництва, за якої не відбувалося би значне посилення впливу наднаціональних інституцій, проте водночас посилювалася би інтеграція країн.

Перші спроби запровадження спільної зовнішньої політики відбуваються з прийняттям Єдиного європейського акта у 1986 р., який сформував принципи європейського політичного співробітництва (Могильчук, 2015: 61). У положеннях щодо європейської співпраці у сфері зовнішньої політики зазначалися взаємні консультації та інформування держав-членів із питань зовнішньої політики, що становлять загальний інтерес у цілях координації зближення позицій і вчинення спільних дій. Вироблення загальних позицій стало відправною точкою для проведення зовнішньої політики всіма державами-членами (The Single European Act, 1987). Варто зауважити, що спеціальні інститути або органи, які займалися би

питаннями вироблення спільної зовнішньої політики і її реалізації, були встановлені нечітко. Єдиний європейський акт був спрямований насамперед на легітимацію діяльності Європейських Співтовариств у сфері зовнішньої політики.

Маастрихтський договір про Європейський Союз (1992 р.) став новим імпульсом у процесі європейської інтеграції у сфері безпеки й оборони. Відповідно до цього договору ЄС засновувався на трьох «стовпах»: трьох Співтовариствах, спільній зовнішній і безпековій політиці, співробітництві у сфері внутрішніх справ та правосуддя. Завданням Спільної зовнішньої та безпекової політики визначалося зміцнення єдності й незалежності Європи, що має сприяти збереженню миру, безпеки, прогресу на цілому континенті та у світі загалом (Європейське економічне співтовариство, Європейське співтовариство, 1957).

Договір про Європейський Союз був орієнтований більше на забезпечення суверенітету держав-членів, ніж на побудову справді ефективної єдиної зовнішньої політики. Відповідно до договору Європейський Союз не був наділений міжнародною правосуб'єктивністю та фактично був міжнародною організацією особливого типу, а отже, ЄС не міг діяти на міжнародній арені від свого імені, не міг бути суб'єктом міжнародного права.

Амстердамський договір (1997 р.) запровадив посаду Верховного представника з питань спільної зовнішньої та безпекової політики. Ця посада поєднувалася з обов'язками Генерального секретаря Ради ЄС. Договір увів процедурні зміни у процес ухвалення рішень для сфери зовнішньої політики та політики безпеки, чим забезпечив більшу узгодженість дій держав-членів і наднаціональних інституцій ЄС (Гребенюк, Пошедін, 2012: 213). Були створені Комітет із питань політики та безпеки, Військовий штаб, який виконує функції військово-оперативного планування й експертизи. Паралельно було створено Комітет із цивільних аспектів кризового управління. У 1999 р. Європейська Рада затвердила франко-британську ініціативу щодо створення Європейських сил швидкого реагування для проведення гуманітарних і миротворчих акцій, а також датсько-нідерландську ініціативу з формування Європейського поліцейського корпусу (Скрипник, 2019: 120).

Ніщський договір (2001 р.) дав змогу за певних умов вдаватися до тіснішої співпраці у сфері безпеки для здійснення спільних дій і спільних позицій, а введенням у дію Лісабонського договору (2007 р.) важливим елементом Спільної зовнішньої та безпекової політики стала Європейська політика безпеки та оборони (нині – Спільна політика безпеки та оборони (Common Security and Defence Policy, CSDP)). Відповідно до договору зовнішньополітичні акти Європейського Союзу здійснюються шляхом ухвалення спільних

орієнтирів і рішень, за допомогою яких ЄС закріплює акції, визначає позиції, закріплює домовленості для виконання рішень. Лісабонський договір розширив можливості співпраці держав – членів ЄС із питань зовнішньої політики та політики безпеки, а також встановив певні обов'язки. Насамперед країни ЄС зобов'язувалися здійснювати постійну організовану співпрацю у військовій сфері, інформувати та консультувати одна одну перед здійсненням будь-якої акції на міжнародній арені або вступом у будь-яке зобов'язання, що могло би впливати на інтереси ЄС (Європейське економічне співтовариство, Європейське співтовариство, 1957).

Важливим етапом у формуванні Європейської політики безпеки та оборони стало прийняття у 2001 р. Гьотенбургської програми, яка стала дієвим інструментом у формуванні системи запобігання конфліктам та передбачала узгодженість у ранньому попередженні, аналізі, плануванні, прийнятті рішень, реалізації та оцінці ситуацій. Були створені Відділ планування політики та раннього попередження, Військовий штаб ЄС, завдання яких полягає в забезпеченні регулярного інформування про розвиток потенційних конфліктних ситуацій (Council of the European Union, 2001).

Формування системи попередження та управління конфліктами ЄС збіглося в часі з розробленням і впровадженням Європейської політики сусідства, яка охопила країни, що опинилися поряд із кордонами ЄС після хвилі розширення 2004 р. З виокремленням східного напрямку Європейської політики сусідства у 2009 р. була започаткована програма «Східне партнерство», до якої увійшли такі країни, як Україна, Молдова, Білорусь, Грузія, Вірменія та Азербайджан. Саме в цей час з'явилися перші інституційні спроби Європейського Союзу допомогти з урегулюванням за давнених конфліктів у цьому регіоні, де безпосереднім чи опосередкованим актором здебільшого була Росія.

Таким чином, спільна зовнішня політика та політика безпеки Європейського Союзу була чи не найсуперечливішою з усіх політик ЄС. Процес її формування був досить тривалим, її оформлення відбувалося з підписанням декількох договорів: Маастрихтського, Амстердамського, Ніщського та Лісабонського.

3. Політика Європейського Союзу у врегулюванні конфліктів у регіоні Південного Кавказу

Ініціатива «Східне партнерство», яка запрацювала у 2009 р. та включала країни Південного Кавказу, зокрема Азербайджан, Грузію та Вірменію, мала на меті посилити інтеграційні процеси в цьому регіоні та зміцнити безпеку, подолати соціально-економічний дисбаланс. Першим викликом у врегулюванні конфліктів для ЄС стала російсько-грузинська війна в серпні 2008 р.

Ще до початку дії Східного партнерства ЄС протестував свою політику безпеки й оборони, запровадивши у 2008 р. Моніторингову місію на лінії розмежування з окупованими територіями Грузії – EUMM. Завданнями цієї місії є забезпечення відсутності повернення до бойових дій, сприяння відновленню безпечного й нормального життя для місцевих громад, які проживають по обидва боки адміністративного кордону з Абхазією та Південною Осетією, зміцнення довіри між сторонами конфлікту та інформування про політику ЄС у Грузії (Council Joint Action, 2008).

Після закінчення мандату моніторингових і гуманітарних місій Організації з безпеки і співробітництва в Європі (2009 р.) та Організації Об'єднаних Націй (2008 р.) місія ЄС залишилася єдиною, яка здійснює моніторинг та надає звіти про ситуацію. Європейському Союзу вдалося добитися серйозного успіху у зміцненні свого впливу з огляду на його значну роль у вирішенні конфлікту. Завдяки створенню Місії спостерігачів ЄС у Грузії значно зросла вага ЄС у вирішенні конфлікту у Грузії. Незважаючи на деякі технічні проблеми у процесі реалізації на початковому етапі, Місія спостерігачів ЄС являє собою успіх для Спільної політики безпеки та оборони ЄС.

Близько 200 спостерігачів із різних держав – членів ЄС працюють у Грузії. Мандат Моніторингової місії у Грузії діє по всій країні, проте фактична влада Абхазії та Південної Осетії не допускають її представників на підконтрольні їм території. Натомість уряд Грузії розглядає EUMM як невід'ємний елемент забезпечення безпеки та стабільності в районах, що прилягають до Абхазії та Південної Осетії (EUMM Georgia: official website, 2022).

Що ж до участі ЄС у врегулюванні вірмено-азербайджанського конфлікту в Нагірному Карабаху та на прилеглих окупованих територіях, то вона є малопоказовою. З моменту досягнення угоди про припинення бойових дій у Нагірному Карабаху в 1994 р. ЄС не був активно залучений до вирішення цього конфлікту. Загалом позицію ЄС можна назвати пасивною, частково це пов'язано з позицією Азербайджану щодо відмови в наданні дозволу на реалізацію проектів до виведення військ з окупованих територій.

Відновлення бойових дій у Нагірному Карабаху, які тривали з 27 вересня по 9 листопада 2020 р., викликало стурбованість європейської спільноти. Обидві країни, звинувативши одна одну в обстрілі прикордонних територій та у провокаціях, оголосили військовий стан і мобілізацію. Бойові дії спровокували військові втрати з обох сторін та численні жертви серед мирного населення. ЄС відразу закликав сторони до перемовин і припинення військових дій (ЄС закликає до мирного врегулювання у Карабаху та виведення з регіону іноземних бойовиків, 2020).

Європейський Союз виступає за поновлення переговорів щодо широкого та стійкого врегулювання конфлікту, включно з визначенням статусу Нагірного Карабаху. У цьому контексті ЄС підтвердив повну підтримку зусиль співголів мінської групи Організації з безпеки і співробітництва в Європі та особистого представника голови Організації з безпеки і співробітництва в Європі в межах досягнення цієї мети. Європейська сторона висловила готовність підтримати такий процес стійкого врегулювання конфлікту, включно з процесами стабілізації постконфліктного відновлення та заходами з поновлення довіри. Також ЄС надав гуманітарну допомогу для цивільного населення в зоні конфлікту (Council of the European Union, 2020).

Проте остаточно припинити та вирішити цей конфлікт наразі не вдалося, адже в серпні цього року ситуація знову загострилася. Вирішення цього конфлікту залежить зовсім не від країн – членів ЄС, адже його сторонами, крім Азербайджану та Вірменії, є Росія і Туреччина. А від початку війни в Україні Росія всіма силами намагається уникнути появи будь-яких інших осередків військового протистояння, у яких би йшлося про її участь, особливо у близькому зарубіжжі.

Таким чином, поширивши ініціативу «Східне партнерство» на регіон Південного Кавказу, ЄС намагається активно долучитися до врегулювання конфліктів у цьому регіоні. Європейський Союз розробив значну внутрішню інституційну базу щодо раннього попередження та швидкого реагування на розгортання кризи й ескалації конфліктів, а з 2008 р. працює Місія спостерігачів ЄС у Грузії.

4. Участь Європейського Союзу у врегулюванні конфліктів на території Молдови та України

Ще однією країною Східного партнерства стала Республіка Молдова, яка з 1990 р. має невирішений, заморожений конфлікт на території Придністров'я. Європейський Союз долучився до процесу врегулювання придністровського конфлікту із запровадженням Європейської політики сусідства. Протягом 2003–2004 рр. ЄС став спеціальним дипломатичним актором у Молдові, періодично надсилає дипломатичні місії до Молдови, піднімає проблему Придністров'я перед Росією та Україною, висловлює думки щодо процесу вирішення конфлікту.

У 2005 р. було введено посаду Спеціального представника ЄС із питань Молдови, мандат якого передбачав також посилення участі ЄС у вирішенні придністровського конфлікту. Призначення спеціального представника ЄС було розроблене для забезпечення більшої внутрішньої узгодженості ЄС та зовнішньої видимості (Vahl, 2005). Того ж року розпочала свою роботу Місія ЄС із прикордонної допомоги Молдові та Україні,

завданням якої є здійснення моніторингу митного та прикордонного контролю на всьому кордоні між Молдовою та Україною, включно з придністровським сектором (Popescu, 2006).

Європейський Союз проводить політику щодо налагодження відносин між Молдовою та Придністров'ям. З метою посилення промолдовських настроїв серед населення Придністров'я ЄС долучився до Програми підтримки заходів щодо зміцнення довіри, взявши на себе основну частину фінансування 12 проєктів. Зокрема, відбулося впровадження автономних торговельних преференцій із боку ЄС та митного оформлення експортних вантажів із Придністров'я виключно митними органами Молдови, що привело до збільшення експорту у країни ЄС (Филипенко, 2020). Отже, ЄС намагався створити додаткові економічні стимули для посилення кооперації між Кишиневом і Тирасполем.

За ініціативою Німеччини з 2010 р. було активізовано переговорний процес у форматі «5+2» (Молдова та невизнане Придністров'я – сторони конфлікту, Україна, Росія, Організація з безпеки і співробітництва в Європі – посередники, США та ЄС – спостерігачі), унаслідок якого відбулося пом'якшення позиції ЄС щодо Придністров'я. Рада ЄС тимчасово зупинила дію візових санкцій стосовно керівництва Придністров'я (Harbo, 2010: 9).

Проте політика «заходів зміцнення довіри» щодо Придністров'я, які реалізуються за участю ЄС, поки що не привела до суттєвого зближення двох берегів Дністра. Придністров'я перебуває виключно в російському інформаційному полі. Позитивним моментом, який вплинув на стан і перспективи переговорного процесу, стало визнання Придністров'я стороною переговорів.

На сучасному етапі врегулювання Придністровського конфлікту ми спостерігаємо кризу в переговорному процесі «5+2». Насамперед це пов'язано з повномасштабним вторгненням Росії в Україну. Керівництво невизнаного Придністров'я продовжує проросійську політику. А з моменту подання Молдовою заявки на отримання статусу країни – кандидата на вступ до ЄС невизнане Придністров'я вимагає від Молдови визнання незалежності.

Стосовно політики Європейського Союзу щодо України варто зауважити, що з анексією Криму та окупацією частини територій Донецької і Луганської областей у 2014 р. ЄС намагався вести політику «примирення» Росії з Україною. Дії Російської Федерації були визнані всіма інституціями Європейського Союзу як агресія щодо цілісності й непорушності кордонів суверенної Української держави.

З 2014 р. ЄС поступово вводить обмежувальні заходи у відповідь на незаконну анексію Криму, а у 2022 р. ЄС ухвалив чергові санкції у відповідь на повномасштабну військову агресію Росії проти

України. У липні та вересні 2014 р. ЄС запровадив економічні санкції, спрямовані проти обміну з Росією в окремих секторах економіки (Council of the European Union, 2022b). Веденням санкцій країни ЄС намагалися змусити Росію до налагодження відносин з Україною. Проте, незважаючи на санкції, країни Європейського Союзу продовжували вести активну торгівлю з Російською Федерацією.

Загалом економічні санкції ЄС продовжували поспіляти на шість місяців із липня 2016 р. Рішення про їх продовження приймалося щоразу після оцінки виконання Мінських угод. Наразі економічні санкції продовжено до 31 січня 2023 р. Ці санкції спрямовані проти фінансового, торговельного, енергетичного, транспортного, технологічного та оборонного секторів (Council of the European Union, 2022b).

Також ЄС вдався до певних дипломатичних заходів: з 2014 р. ЄС більше не проводить двосторонні саміти з Росією, були припинені переговори стосовно візових питань, призупинено переговори про вступ Росії до Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) і Міжнародного енергетичного агентства (МЕА). 6 вересня 2022 р. Європейська комісія запропонувала повністю призупинити дію Угоди ЄС про спрощення візового режиму з Росією. Це означає, що російські громадяни більше не матимуть привілейованого доступу до ЄС та зіткнуться з більш тривалим, дорожчим і складнішим процесом отримання візи (European Commission, 2022).

Протягом 2014 р. ЄС розгорнув масштабну програму підтримки України, виділивши 11 мільярдів євро протягом наступних семи років (у 2014–2020 рр.). У період із 2014 р. по 2021 р. ЄС підтримував Україну через п'ять послідовних операцій макрофінансової допомоги на загальну суму 5 мільярдів євро кредитів. З лютого 2022 р. загальна макрофінансова підтримка України з боку ЄС сягає 2,2 мільярда євро, й очікується, що вона зросте (Council of the European Union, 2022a).

Також варто зауважити, що ЄС підтримував зусилля з урегулювання ситуації на Донбасі в Нормандському форматі, у межах Тристоронньої робочої групи та у форматі Організації з безпеки і співробітництва в Європі.

Для більш ефективного залучення ЄС до врегулювання ситуації Україна у 2014 р. подала запит щодо направлення на Донбас моніторингової місії ЄС. Проте замість моніторингової місії було сформовано Консультативну місію ЄС (далі – КМЄС), яка з грудня 2014 р. надає підтримку державним органам України в послідовному реформуванні сектору цивільної безпеки через стратегічні консультації та практичну підтримку заходів із реформування згідно зі стандартами ЄС і міжнародними принципами належного врядування та дотримання прав людини.

З початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну КМЕС більше не мала можливості реалізувати повною мірою свій мандат на території України. У березні – квітні 2022 р. країни – члени ЄС доручили КМЕС нові завдання. Так, місія надає підтримку правоохоронним органам у сприянні переміщенню біженців з України до сусідніх країн ЄС та доставленні гуманітарної допомоги до України. КМЕС також надає підтримку органам системи верховенства права щодо розслідування та переслідування міжнародних злочинів (EUAM Ukraine: official website, 2022).

5. Висновки

Формування Спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу сприяло посиленню інституційної спроможності ЄС брати активну участь у врегулюванні конфліктів у регіоні Східного партнерства. Східне партнерство було спрямоване на досягнення стабільності у країнах-партнерах, проте

безпековий компонент, який пропонувався ЄС, не дав змогу розраховувати на формування ефективної протидії російським зазіханням на національні інтереси й суверенітет країн Східного партнерства. У врегулюванні конфліктів на території країн Східного партнерства Європейський Союз постає не як політичний актор із чітким планом розв'язання конфлікту, а скоріше як надавач гуманітарної і фінансової допомоги цим країнам. Зокрема, він створив Моніторингову місію у Грузії та Консультативну місію в Україні.

Попри певні позитивні наслідки у врегулюванні конфліктів, дії ЄС не змогли принести мир у Східну Європу та на Південний Кавказ і забезпечити постконфліктну стабілізацію. Війна Росії проти України продемонструвала необхідність посилення Спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу та зміни всієї архітектури безпеки в Європі.

Література:

1. Council adopts additional €1 billion assistance to Ukraine / Council of the European Union. *Official website of the Council of the EU and the European Council*. 2022a. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/07/12/council-adopts-additional-1-billion-assistance-to-ukraine/> (access date: 09.09.2022).
2. Council Joint Action 2008/736/CFSP of 15 September 2008 on the European Union Monitoring Mission in Georgia, EUMM Georgia. *Eur-Lex: Access to European Union law* : official website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:248:0026:0031:EN:PDF> (access date: 09.09.2022).
3. Draft European Union Programme for the Prevention of Violent Conflicts on 7 June 2001 / Council of the European Union. *Official website of the Council of the EU and the European Council*. 2001. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST%209537%202001%20REV%201/EN/pdf> (access date: 10.09.2022).
4. EU relations with Ukraine / Council of the European Union. *Official website of the Council of the EU and the European Council*. 2022b. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eastern-partnership/ukraine/> (access date: 07.09.2022).
5. EUAM Ukraine : official website. URL: <https://www.euam-ukraine.eu/> (access date: 10.09.2022).
6. EUMM Georgia : official website. URL: <https://www.eumm.eu/en/home> (access date: 09.09.2022).
7. European political cooperation (EPC) / European Communities. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 1988. 15 p. URL: <http://aei.pitt.edu/45409/1/European.Political.Cooperation.pdf> (access date: 09.09.2022).
8. European Union common security and defence policy. Missions and operations: annual report 2021 / European Union. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2022. 99 p. URL: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/CSDP_Annual_Report_2022_EN_updated_web_0.pdf (access date: 09.09.2022).
9. Harbo F. Moldova: A Status Quo of EU Institutional Relations. Paris ; Brussels, 2010. 36 p. URL: <https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/noteeuropesemoldaviefharbo1.pdf> (access date: 11.09.2022).
10. Nagorno-Karabakh: Declaration by the High Representative on behalf of the European Union / Council of the European Union. *Official website of the Council of the EU and the European Council*. 2020. November 19. URL: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/11/19/nagorno-karabakh-declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-european-union/?utm_source=dsms-auto&utm_medium=email&utm_campaign=Nagorno-Karabakh%3A+Declaration+by+the+High+Representative+on+behalf+of+the+European+Union (access date: 12.09.2022).
11. Popescu N. The EU and Transnistria. *UNISCI discussion papers*. 2006. № 10. URL: <https://www.ucm.es/data/cont/media/www/pag-72531/POPESCU-TRANSNISTRIA.pdf> (access date: 09.09.2022).
12. Sanctions adopted following Russia's military aggression against Ukraine / European Commission. *European Commission* : official website. 2022. URL: <https://finance.ec.europa.eu/eu-and-world/sanctions-restrictive->

- measures/sanctions-adopted-following-russias-military-aggression-against-ukraine_en (access date: 10.09.2022).
13. The Single European Act on 1 July 1987. *Eur-Lex: Access to European Union law* : official website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/the-single-european-act.html> (access date: 10.09.2022).
  14. Vahl M. The Europeanisation of the Transnistrian Conflict. *CEPS Policy Briefs*. 2005. № 73. URL: http://aei.pitt.edu/6613/1/1227_73.pdf (access date: 10.09.2022).
  15. Гребенюк М., Пошедін О. Європейський Союз: від економічної інтеграції до організації колективної оборони? *Політичний менеджмент*. 2012. № 1–2. С. 212–218.
  16. Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства) : міжнародний документ від 25 березня 1957 р. / Європейське економічне співтовариство, Європейське співтовариство. *Верховна Рада України: законодавство України* : вебпортал. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017/ed20050101#Text (дата звернення: 02.09.2022).
  17. ЄС закликає до мирного врегулювання у Карабаху та виведення з регіону іноземних бойовиків. *УКРІНФОРМ*. 2020. 19 листопада. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3139443-es-zaklikae-do-mirnogo-vreguluvanna-u-karabahu-ta-vivedenna-z-regionu-inozemnih-bojovikiv.html> (дата звернення: 03.09.2022).
  18. Могильчук О. Деякі питання формування зовнішньополітичної функції ЄС за Договором про Європейський Союз. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2015. Вип. 32. Т. 1. С. 60–64.
  19. Скрипник О. Історія європейської інтеграції : навчальний посібник. Умань : ВПЦ «Візаві», 2019. 370 с.
  20. Филипенко А. Експерт НІСД щодо політики ЄС в придністровському врегулюванні: «малі кроки» не досягли мети. *Національний інститут стратегічних досліджень* : офіційний вебсайт. 2020. 29 жовтня. URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ekspert-nisd-schodo-politiki-es-v-pridnistrovskomu-vregulyuvanni-mali?_cf_chl_tk=z6p9n7ZYQohgVlmFINSmpe6jTz.Z75bM8TEOCcsMk6Y-1662719343-0-gaNycGzNCP0 (дата звернення: 08.09.2022).

References:

1. Council of the European Union (2022a). Council adopts additional €1 billion assistance to Ukraine. *Official website of the Council of the EU and the European Council*. Retrieved from: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/07/12/council-adopts-additional-1-billion-assistance-to-ukraine/> [in English].
2. n. a. (2008). Council Joint Action 2008/736/CFSP of 15 September 2008 on the European Union Monitoring Mission in Georgia, EUMM Georgia. *Eur-Lex: Access to European Union law: official website*. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:248:0026:0031:EN:PDF> [in English].
3. Council of the European Union (2001). Draft European Union Programme for the Prevention of Violent Conflicts on 7 June 2001. *Official website of the Council of the EU and the European Council*. Retrieved from: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST%209537%202001%20REV%201/EN/pdf> [in English].
4. Council of the European Union (2022b). EU relations with Ukraine. *Official website of the Council of the EU and the European Council*. Retrieved from: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eastern-partnership/ukraine/> [in English].
5. n. a. (2022). *EUAM Ukraine: official website*. Retrieved from: <https://www.euam-ukraine.eu/> [in English].
6. n. a. (2022). *EUMM Georgia: official website*. Retrieved from: <https://www.eumm.eu/en/home> [in English].
7. European Communities (1988). *European political cooperation (EPC)*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 15 p. Retrieved from: <http://aei.pitt.edu/45409/1/European.Political.Cooperation.pdf> [in English].
8. European Union (2022). *European Union common security and defence policy. Missions and operations: annual report 2021*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 99 p. Retrieved from: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/CSDP_Annual_Report_2022_EN_updated_web_0.pdf [in English].
9. Harbo, F. (2010). *Moldova: A Status Quo of EU Institutional Relations*. Paris; Brussels, 36 p. Retrieved from: <https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/noteeuropesemoldaviefharbo1.pdf> [in English].
10. Council of the European Union (2020). Nagorno-Karabakh: Declaration by the High Representative on behalf of the European Union. *Official website of the Council of the EU and the European Council*. Retrieved from: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/11/19/nagorno-karabakh-declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-european-union/?utm_source=dsms-auto&utm_

- medium=email&utm_campaign=Nagorno-Karabakh%3A+Declaration+by+the+High+Representative+on+behalf+of+the+European+Union [in English].
11. Popescu, N. (2006). The EU and Transnistria. *UNISCI discussion papers*, no. 10. Retrieved from: <https://www.ucm.es/data/cont/media/www/pag-72531/POPESCU-TRANSNISTRRIA.pdf> [in English].
  12. European Commission (2022). Sanctions adopted following Russia's military aggression against Ukraine. *European Commission: official website*. Retrieved from: https://finance.ec.europa.eu/eu-and-world/sanctions-restrictive-measures/sanctions-adopted-following-russias-military-aggression-against-ukraine_en [in English].
  13. n. a. (1987). The Single European Act on 1 July 1987. *Eur-Lex: Access to European Union law: official website*. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/the-single-european-act.html> [in English].
  14. Vahl, M. (2005). The Europeanisation of the Transnistrian Conflict. *CEPS Policy Briefs*, no. 73. Retrieved from: http://aei.pitt.edu/6613/1/1227_73.pdf [in English].
  15. Hrebeniuk, M., Poshedin, O. (2012). Yevropeyskyi Soiuz: vid ekonomichnoi intehratsii do orhanizatsii kolektyvnoi oborony? [The European Union: from economic integration to the organization of collective defense?]. *Politychnyi menedzhment – Political management*, no. 1–2, pp. 212–218 [in Ukrainian].
  16. European Economic Community, European Community (1957). Dohovir pro zasnuvannia Yevropeiskoi Spilnoty (Dohovir pro zasnuvannia Yevropeiskoho ekonomichnoho spivtovarystva): mizhnarodnyi dokument vid 25 bereznia 1957 r. [Treaty establishing the European Community (Treaty establishing the European Economic Community): international document dated March 25, 1957.]. *Verkhovna Rada Ukrainy: zakonodavstvo Ukrainy: vebportal – Verkhovna Rada of Ukraine: legislation of Ukraine: web portal*. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017/ed20050101#Text [in Ukrainian].
  17. n. a. (2020). YeS zaklykaie do myrnoho vrehuliuvannia u Karabakhu ta vyvedennia z rehionu inozemnykh boiovykiv [The EU calls for a peaceful settlement in Karabakh and the withdrawal of foreign fighters from the region]. *UKRINFORM*. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3139443-es-zaklikaie-do-mirnogo-vreguluvanna-u-karabahu-ta-vivedenna-z-regionu-inozemnih-bojovikiv.html> [in Ukrainian].
  18. Mohylchuk, O. (2015). Deiaki pytannia formuvannia zovnishnopolitychnoi funktsii YeS za Dohovorom pro Yevropeyskyi Soiuz [Some issues of the formation of the foreign policy function of the EU under the Treaty on European Union]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia “Pravo” – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series “Law”*, iss. 32, vol. 1, pp. 60–64 [in Ukrainian].
  19. Skrypnyk, O. (2019). *Istoriia yevropeiskoi intehratsii: navchalnyi posibnyk [The history of European integration: study guide]*. Uman: VPTs “Vizavi”, 370 p. [in Ukrainian].
  20. Fylypenko, A. (2020). Ekspert NISD shchodo polityky YeS v prydnistrovskomu vrehuliuvanni: “mali kroky” ne dosiahly mety [NISD expert on EU policy in the Transnistrian settlement: “small steps” did not achieve the goal]. *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen: ofitsiinyi vebсайт – National Institute for Strategic Studies: official website*. Retrieved from: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ekspert-nisd-schodo-politiki-es-v-pridnistrovskomu-vregulyuvanni-mali?_cf_chl_tk=z6p9n7ZYQohgVlmFINSmpe-6jTz.Z75bM8TEOCcsMk6Y-1662719343-0-gaNycGzNCP0 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 14.09.2022
The article was received 14 September 2022